

# به نام خداوند جان و خرد

درسنامه فصل سوم کتاب روان شناسی پایه یازدهم انسانی

شامل نقشه مفهومی - توضیح مفاهیم همراه با مثال - پاسخ فعالیت‌های متن درس -  
پاسخ پرسش‌های متن درس - سوالات تشریحی و چهار گزینه ای با پاسخ

تهیه و تنظیم : فاطمه عذرا بهمنی

استان خراسان جنوبی شهرستان بیرجند



احساس، توجه، ادراک

۳



[www.my-dars.ir](http://www.my-dars.ir)

## شبکه مفهومی درس سوم



## مفاهیم ( تعریف مفاهیم و مثال )

حواس پنجگانه : بینایی - شنوایی - بویایی - چشایی - لامسه (چشم - گوش - بینی - زبان - پوست )

محرک : هر چیزی که گیرنده های حسی را تحریک میکند مثل نور خورشید - صدای پرندگان - بوی گلها - طعم غذا - نرمی پارچه

احساس : دریافت محرکهای بیرونی از طریق اندامهای حسی مثل شنیدن صدای پرندگان به وسیله گوش

توجه : به انتخاب و گزینش محرکهای حسی توجه میکنند . به دلیل محدودیت سیستم عصبی ما نمیتوانیم تمام دریافتهای حسی را به طور همزمان انتخاب نماییم فقط برخی از دریافتهای حسی را انتخاب میکنیم (توجه میکنیم)

ادراک : ادراک یعنی تعبیر و تفسیر کردن و معنا و مفهوم و سازمان دادن به دریافتهای حسی انتخاب شده یا محرکهای توجه شده مثل تشخیص رنگ آبی آسمان - تشخیص زبری و نرمی پارچه - تشخیص صدای پرنده

ادراک	توجه	احساس
یکی از دوستان او می گوید: چرا فریاد میزنی؟	دو نفر از دوستان او سر خود را بالا آورده و به وی نگاه می کنند.	صدای دانش آموز به گوش تمام دوستانش می رسد.

محرومیت حسی : شرایطی است که در آن هیچکدام از اندامهای حسی تحریک نمیشوند و این شرایط بسیار آزارنده است و نوعی شکنجه محسوب میشود

جبران حسی : استفاده از چند حس مختلف برای انجام یک تکلیف مثلا زمزمه یک مطلب هنگام مطالعه آن مطلب موجب یادگیری بهتر میگردد

آستانه مطلق : تحریک هر کدام از گیرنده های حسی تابع شدت محرک است یعنی محرک باید به میزان خاصی برسد تا گیرنده های حسی موجود در اندام حسی تحریک شوند . حداقل انرژی لازم برای تحریک یک اندام حسی را آستانه مطلق میگویند

تمرکز : اگر توجه مداوم و پایدار باشد با تمرکز مواجه هستیم

هنگام مطالعه و یادگیری مطالب ممکن است در مرحله توجه یا تمرکز دچار مشکل شویم

چه زمانی در مرحله ی توجه با مشکل مواجه می شویم	چه زمانی در مرحله ی تمرکز با مشکل مواجه می شویم.
زمانی که موضوع مورد نظر انتخاب نشده باشد.	زمانی که بعد از انتخاب اولیه ی موضوع، توجه ما نسبت به آن موضوع تداوم نداشته باشد.
دانش آموزی که نمی تواند تصمیم بگیرد که آیا به سخنان معلم گوش دهد یا وارد گفتگو با دوستش شود، در فرایند توجه دچار مشکل شده است.	دانش آموزی که تصمیم می گیرد به درس گوش دهد، اما بعد از مدت کوتاهی حواسش به موضوع دیگری معطوف می شود، در فرایند تمرکز دچار مشکل شده است.

منابع توجه : ۱- تحریک حسی ۲- اطلاعات موجود در حافظه ۳- سبک پردازش افراد

منابع توجه	ویژگی های منابع توجه
تحریک حسی	ابتدا حواس ما به وسیله ی محرک های محیطی تحریک می شود.
اطلاعات موجود در حافظه	اطلاعات موجود در حافظه ی ما موجب می شود به محرک های خاصی توجه کنیم، برای مثال: یک استادکار مکانیک آن گونه که از ابزار مکانیکی اطلاعات دارد، از کتاب ندارد. به همین دلیل اگر از یک باز اچه ی کتاب عبور کند و ما از اون سوال کنیم که انتشارات ... را در مسیر خود دیده است یا نه؟ ممکن است به ما بگوید که: مگر در مسیر من کتاب فروشی وجود داشت؟ . اما اگر در میان کتاب فروشی ها، یک فروشگاه وسایل مکانیکی وجود داشت، او حتما به آن توجه می کرد. یک دندان پزشک هنگام گفتگو با دیگران، بیشتر به دندان های آن ها توجه می کند، زیرا اطلاعات موجود در حافظه ی او، بیشتر مربوط به دندان ها است.
سبک پردازش افراد و انتظارات آن ها	سبک پردازش افراد و انتظارات آن ها باعث می شود تا محرک های خاصی را انتخاب کنند. برای مثال: فردی که با یکی از دوستانش قرار ملاقات دارد، با دیدن هر فردی از فاصله ی دور، تصور می کند که دوست اوست.

## پدیده نوک زبانی: در پدیده نوک زبانی فرد میداند که یک موضوع در حیطه توجه او بوده ولی در حال حاضر نسبت به آن آگاهی ندارد

- ما می توانیم در وقت نیاز، اطلاعات را از سطح پیش هشیار به سطح هشیار انتقال دهیم، اما گاهی اوقات این کار آسان نیست. برای مثال در پدیده ی نوک زبانی فرد تلاش می کند پاسخی را به یاد آورد که در آن لحظه قادر به یادآوری آن نیست، اما با این وجود پاسخ را خیلی نزدیک، یعنی نوک زبان خود می داند. برای مثال، اگر از دانش آموزی سوال شود که: نام معلم او در سوال گذشته چه بوده است؟ اون نمی تواند پاسخ این سوال را به یاد بیاورد، ولی می گوید: نوک زبانم است. لطفا حرف اولش را بگو. این بدین معنی است که نام معلم در دامنه ی توجه او قرار داشته، ولی در حال حاضر نسبت به آن آگاهی کامل ندارد.

**پدیده آماده سازی : این پدیده نشان می دهد که ما نسبت به همه چیزهایی که در دامنه توجهمان قرار دارد آگاهی کامل نداریم**

**آماده سازی زمانی اتفاق می افتد که شناخت محرک معینی تحت نائیر ارائه پیشین همان محرک یا محرکی شبیه به آن قرار می گیرد به عبارتی ارائه پیشین محرک دریافت بعدی آن را آسان می سازد (از پدیده آماده سازی در تبلیغات استفاده می شود )**

فرض کن به هنگام خرید کتاب، کتاب های خریداری شده را همراه با کیسه ی پلاستیکی تحویل می گیری که روی آن نام تجاری خودکار خاصی نوشته شده است. دفعه ی بعد، هنگامی که برای خرید خودکار اقدام می کنی، از میان تمام خودکارها، خودکاری را انتخاب می کنی که قبلا با آن مواجه شده ای. ( یعنی خودکاری که قبلا با تبلیغ آن مواجه شده ای.)

**کارکردهای توجه : ۱- ردیابی درست علامت ۲- گوش به زنگی ۳- جست و جو**

الف) ردیابی درست علامت : در هر موقعیت توجه دو نوع علامت وجود دارد علامت هدف و علامت انحرافی

علامت هدف علامتی است که باید فرد آن را برگزیند و علامت انحرافی علامتی هستند که مانع انتخاب محرک هدف میشوند

علامت	ردیابی علامت	ردیابی نشدن علامت
حاضر	اصابت یا تصمیم درست	از دست دادن محرک هدف
غایب	هشدار کاذب	ردّ درست

ب) گوش به زنگی : به توانایی فرد برای یافتن محرک هدف در یک دوره زمانی طولانی گوش به زنگی می گویند

ج) جست و جو : پیدا کردن یک محرک در یک بافت یا زمینه مکانی را جست و جو می گویند هر چه ویژگیهای منحصر به فرد محرک بیشتر باشد و نیز تعداد عوامل انحرافی کمتر باشد پیدا کردن محرک آسان تر خواهد بود

خطای ادراکی : گاهی چیزی را که وجود خارجی دارد ادراک نمیکنیم گاهی هم چیزی را ادراک میکنیم که وجود خارجی ندارد

توهم : ادراک کردن چیزی را که احساس نمی کنیم (وجود خارجی نداشته باشد) را توهم میگویند

خطای شناختی : افزایش خطاهای ادراکی موجب ایجاد خطای شناختی میگردد

گشتالت : یکی از مکاتب مهم روان شناسی مکتب گشتالت میباشد گشتالت یک واژه آلمانی به نام کل و هیئت میباشد طبق دیدگاههای روان شناسان گشتالتی روشهای جزئی نگر درک

جامعی ایجاد نمیکنند آنها معتقدند کل بیشتر از مجموعه اجزای میباشد

• برخی از اصول روانشناسی گشتالت عبارتند از : اصل شکل و زمینه – اصل مجاورت –

اصل مشابهت – اصل استمرار – اصل تکمیل

# پاسخ فعالیت ها

## فعالیت ۱-۳



همین حالا مطالعه این صفحه را متوقف کنید! چه صداهایی از محیط پیرامون را می شنوید که هنگام مطالعه، به آن توجه نداشتید؟ آن صداها را بنویسید.

صدای پرندگان- سر و صدای خودروها و افراد در خیابان - صدای باد در میان شاخ و برگ درختان و ....  
هدف از این فعالیت : همواره ما صداهایی را از محیط خود می شنویم، ولی به آن توجه نداریم؛ زیرا تمرکز ما به موضوع دیگری است و اگر از صدای محیط، سؤالی از ما بپرسند، نمی توانیم پاسخی بدهیم .

## فعالیت ۲-۳

سه حس از پنج حس خود را از تحریک های بیرونی محروم کنید (صدا، نور، بو). تا چه زمانی قادر به تحمل وضعیت ایجاد شده بودید؟  
حالات محرومیت حسی خود را از صدا، نور و بو گزارش کنید. احساس عاطفی خود را گزارش کنید.

پاسخ : این فعالیت نیز از جمله مواردی است که معلم می تواند از بچه ها بخواهد قبلاً آن را در خانه اجرا کنند. مثلاً در بینی خود پنبه بگذارند و در اتاقی که کمترین صدا در آن شنیده می شود، بر چشمان خود یک چشم بند بزنند و مدتی در این حال خود را نگه دارند و گزارش و احساس خود را مکتوب و در کلاس مطرح کنند .  
گزارش ها می تواند به صورت های زیر بیان شود : خستگی، بی قراری، نگرانی، بی حوصلگی، نیاز برای تحریک جسمی و ....



### فعالیت ۳-۳

محمد، حسن و جواد در حال مطالعه مطالب درسی هستند. حمید از دور با صدای بلند می گوید: «بچه ها چه کار می کنید؟» دو نفر سرشان را بالا آورده نگاه می کنند. یکی اصلاً سر خود را بالا نمی آورد. در این مثال صدای حمید به گوش هر سه رسید (احساس)، اما دو نفر سرشان را بالا آوردند (توجه). در بین این دو نفر که سرشان را بالا آوردند یک نفر (محمد) گفت: «چقدر داد می زنی!» (ادراک).

این مثال را در مورد موضوع بویایی و سوختن یک غذا یا پختن یک کیک خوشمزه به کار ببرید (اسم سه نفر که این بو را در فاصله ای مناسب استشمام می کنند، بنویسید).

می توانیم یک فنجان قهوه را بدون اینکه به بچه ها بگوییم، سر کلاس آورده و اولین نفری که احساس کرد در کلاس قهوه آورده شده و آن را استشمام کرد، نامش را یادداشت کنیم. این فعالیت را می توان با الکل یا یک شیشه عطر و... تکرار کرد.

### فعالیت ۴-۳

#### بررسی و جست و جو:

با کمک اینترنت، مفهوم «جبران حسی» را جست و جو کنید. با رعایت مطالبی که درباره روش علمی در درس اول خواندید، دریافت خود را درباره این موضوع بنویسید.

اگر یکی از راه های حسی مثل بینایی، دچار نقص شود، حواس دیگر از طریق کاربرد بیشتر و به صورت خود به خود تقویت می شوند. بر اساس این نظریه، کودکان نابینا می توانند کمبود های خود را در تصویرسازی ذهنی جبران کنند، زیرا تصویرسازی ذهنی در کودکان بینا و نابینا متفاوت است: یا کمبود هایی که در تجارب شنوایی اشخاص ناشنوا موجود است، به وسیله بالا بردن شناخت دیداری جبران می شود.

### فعالیت ۵-۳

نوشته ای را (مانند مطالب همین صفحه) به سه شیوه مطالعه کنید:

- ۱ جملات را با چشم بخوانید و تعقیب کنید.
- ۲ علاوه بر تعقیب چشمی، مطالب را به گونه ای بخوانید که گوشتان هم بشنود.
- ۳ علاوه بر تعقیب چشمی و بلندخوانی، اگر یادداشت برداری نیز بکنید، نتایج چگونه خواهد بود؟ کدام یک از شیوه ها مؤثرتر است؟ چرا؟

در حالت اول، فقط حس بینایی درگیر است. در حالت دوم، حس بینایی و شنوایی درگیرند. در حالت سوم، حواس بینایی، شنوایی و لامسه، نوشتاری) درگیر هستند و در یادگیری مطالب مؤثرتر است. وقتی یک موضوع از طریق دو حس یا بیشتر درگیر شود فهم بهتری حاصل می‌کند. در دریافت اطلاعات از محیط، دریافت چندحسی همواره بیشتر از دریافت تک حسی، ماندگار است.

### فعالیت ۳-۶

تماشاگران برای مشاهده مسابقه فوتبال به استادیوم می‌روند. دور تا دور زمین فوتبال پر از تابلوهای تبلیغاتی است. هیچ‌یک از تماشاگران به قصد دیدن آن پیام‌های تبلیغاتی به استادیوم نمی‌آیند. ولی این تصاویر، زمینه ذهنی آنها را برای خریدهای بعدی آماده می‌کند. این مثال، نمونه‌ای از آماده‌سازی است. یک مورد مانند این مثال بیابید و به صورت گروهی آن را تجزیه و تحلیل کنید.

پاسخ: وجود پیام‌های تبلیغاتی مربوط به فلان بانک بر روی پیراهن ورزشکار مورد علاقه فرد باعث می‌شود، به هنگام افتتاح حساب، همان بانک را انتخاب کند.

### فعالیت ۳-۷

اگر بخواهید مطالب این درس را برای آزمون به دقت مطالعه کنید، کدام شیوه مطالعه را انتخاب می‌کنید؟ چرا؟

- مطالعه کل مطالب درس در یک حالت ثابت و بدون وقفه؛
- مطالعه بخشی از درس و سپس قدم زدن، استراحت و خوردن میان‌وعده و پس از استراحت کوتاه، ادامه مطالعه.

پاسخ: بهتر است ابتدا مطالعه بخشی از درس و سپس قدم زدن و استراحت کوتاه همراه با خوردن میان‌وعده صورت بگیرد و سپس مطالعه ادامه پیدا کند تا از خستگی دانش‌آموزان جلوگیری شود

### فعالیت ۳-۸



هنگام عبور از خروجی‌های بازرسی فرودگاه‌ها، مأموران، همه وسایل، حتی کمر بند را هم بازرسی می‌کنند. به نظر شما در این ردیابی، هشدار کاذب وجود دارد یا از دست دادن؟ اگر قرار باشد دو درس با اهمیت متفاوت را مطالعه کنید در کدام درس باید پدیده هشدار کاذب باشد؟ چرا؟

پاسخ : هشدار کاذب. کسانی که در این مکان ها انجام وظیفه می کنند، به دلیل توجه زیاد به مسائل امنیتی، حتی به کوچک ترین محرک ها هم توجه می کنند. یعنی عامل انحرافی را به جای محرک هدف شناسایی می کند و هشدار کاذب رخ میدهد .

ب) اگر قرار باشد دو درس با اهمیت متفاوت را مطالعه کنید، در کدام درس باید پدیده هشدار کاذب باشد؟ چرا؟  
پاسخ : درسی که اهمیت بیشتری دارد، زیرا باید به نکات ریز (علامت انحرافی) هم توجه کنیم (ردیابی علامت) و احتمال بدیم که از این نکات در امتحان، سؤال مطرح شود؛ مبدا نکته ای مورد غفلت واقع شود .

### فعالیت ۳-۹

یافتن یک خودرو در یک پارکینگ خلوت راحت تر است یا شلوغ؟ یافتن خودرو با رنگ کمیاب چگونه؟ در این دو مثال کدام یک از دو عامل مؤثر (تعداد عوامل انحرافی و ویژگی منحصر به فرد آن هدف) رخ داده است؟ شما هم سعی کنید مثال هایی از این دست بیابید.



پاسخ : یافتن یک خودرو در پارکینگ خلوت راحت تر است؛ زیرا عوامل انحرافی کمتر است، در نتیجه جست و جو آسان تر صورت می گیرد .

در حالت دوم یافتن خودرو با رنگ کمیاب راحت تر است؛ زیرا ویژگی منحصر به فرد آن، فرایند جست و جو را آسان تر می سازد .

مثال های دیگر : یافتن ماده شوینده معینی در لابه لای قفسه های شلوغ سوپرمارکت، به دلیل زیاد بودن عوامل انحرافی مشکل است . یافتن یک ساختمان مجلل در یک روستا، به دلیل ویژگی منحصر به فردی آسان تر است .

### فعالیت ۳-۱۰

آیا می توانید حدس بزنید چرا رنگ تابلوهای «ورود ممنوع» قرمز است؟ اگر سبز می بود بر میزان توجه رانندگان چه تأثیری می داشت؟ حاصل بررسی تان را به دیگر دانش آموزان ارائه دهید. درباره «اثر استروپ» جست و جو کنید. حاصل تحقیقتان را در قالب یک گزارش به دیگر هم کلاسی ها ارائه دهید.

پاسخ: رنگ قرمز به دلیل اینکه طول موج بلندتری دارد، در نتیجه کمتر دچار شکست می شود؛ یعنی با ذرات موجود در هوا کمتر برخورد می کند و از فاصله دور قابل تشخیص است. (طول موج نور به فاصله رأس یک موج تا رأس موج دیگر گفته می شود).

اثر استروپ:

اگر از شما بخواهند رنگ های روبه رو را نام ببرید، مشکلی ندارید.

قرمز آبی قهوه ای

سیاه سبز

نارنجی

قرمز آبی قهوه ای

سیاه سبز

نارنجی

ولی اگر از شما بخواهند رنگ کلمات چاپی روبه رو را

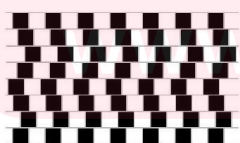
بگوئید، شاید دچار اشتباه شوید.

اثر استروپ بیانگر اشکال پیدا شدن در توجه انتخابی است. محرک های بسیار آشنا مثل نام رنگها یا نام خودمان و شهرمان را غالباً به صورت خودکار ادراک می کنیم و خواندن آنها آسانتر است. اما وقتی اسامی رنگها (مثلاً آبی) با رنگی متفاوت نسبت به معنایش چاپ می شود (مثلاً با رنگ نارنجی)، این خودکاری، نادیده گرفتن معنا را دشوار میکند.

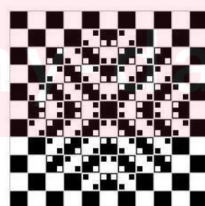
### فعالیت ۳-۱۱

با جست و جو در اینترنت شما نیز چند نمونه از خطاهای ادراکی را جمع آوری کرده در کلاس ارائه کنید.

- دست راست خود را در آب گرم و دست چپ خود را در آب سرد قرار می دهیم. سی ثانیه صبر می کنیم. سپس هر دو دست را در آب معمولی قرار می دهیم. دست راست، سرما را ادراک می کند و دست چپ، گرما را.
- با پوشیدن لباس به رنگ مشکی، لاغرتر به نظر می رسیم.
- با پوشیدن لباس با طرح راه راه عمودی، بلندقدتر به نظر می رسیم.



«ب»



«الف»

در شکل «الف» هیچ خط منحنی وجود ندارد  
در شکل «ب» تمام خطوط موازی هستند

# پاسخ پرسشها

## سؤال

- با توجه به دو مثال زیر بگویید چرا تحمل درد برای این افراد یکسان نیست؟
- ۱ جانبازان جنگ تحمیلی، در مقایسه با افراد عادی، برای جراحی یک عضو به یک اندازه ابراز ناراحتی نمی کنند.
  - ۲ درد زایمان برای خانمها، به مراتب قابل تحمل تر از درد ناشی از جراحی کلیه است.

حواس آدمی از طریق اعصاب پیامها را به مغز ارسال می کنند و انسان به لحاظ شناختی پیامهای دریافت شده را بررسی می کند و می تواند به رغم دریافت درد، عکس العمل دیگری از خود نشان دهد. یعنی شناخت بر رفتار آدمی و عکس العمل های او مؤثر است.

## سؤال

قبل از شروع کلاس، برای یادگیری بهتر، تصمیم می گیرید سخنان دبیرمخترمتان را به دقت گوش دهید. در دقایق نخست تصمیم شما عملی می شود، اما بعد از چند دقیقه حواستان به موضوع های دیگر معطوف می شود. در این مثال، توجه شما دچار مشکل شده یا تمرکزتان؟ توضیح دهید.

تمرکز فرد دچار مشکل شده است. زیرا روی یک محرک پایدار نبوده و به سراغ محرک های دیگری رفته است.

## سؤال

به نظر شما یک دندانپزشک، در گفت و گو با دیگران، به کدام یک از اعضای بدن بیشتر توجه می کند؟ چرا؟ می توانید صاحبان مشاغل دیگری را پیدا کنید که این گونه هستند؟

دندانپزشک بیشتر به دندان های افراد توجه می کند، زیرا اطلاعات موجود در حافظه وی در مورد دندان است همچنین خطاط به خط، نقاش به نقاشی و آرایشگر به مدل موی افراد بیشتر توجه می کنند .

### سؤال

آیا دقت کرده‌اید که چرا در بیمارستان‌ها، فرودگاه‌ها و... قبل از اعلام خبری موسیقی یا صدایی نواخته می‌شود و سپس اصل پیام گفته می‌شود؟

پاسخ : با توجه به موضوع آماده سازی، این کار باعث می شود تا آماده دریافت اصل پیام شویم .

### سؤال

- ۱ چرا بین دو کلاس آموزشی زنگ تفریح برای دانش آموزان در نظر گرفته می‌شود؟
- ۲ آیا دانش آموزان دوره‌های مختلف، به زنگ تفریح یکسانی نیاز دارند؟ چرا؟

پاسخ : با توجه به موضوع «گوش به زنگی» و برای رفع خستگی و یادگیری بهتر مطالب لازم است، استراحت برای دانش آموزان در نظر گرفته شود.

پاسخ : هر چه سن کمتر باشد، نیاز به استراحت در فواصل کوتاه تر باید در نظر گرفته شود .  
در کودکان ابتدایی گوش به زنگی باعث خستگی می شود. زمان بروز خستگی در افراد مختلف یکسان نیست. در نتیجه دقایق لازم جهت استراحت برای کودکان و نوجوانان باید متفاوت باشد .

### سؤال

اگر تمایل داشتید هم‌زمان با تماشای یک برنامه مستند علمی درس خاصی را مرور کنید کدام کتاب درسی را انتخاب می‌کردید؟ چرا؟

پاسخ : با توجه به مورد چهارم سامان دهی توجه، بهتر است درسی انتخاب شود که مربوط به حس بینایی نباشد، از نظر دانش آموز دشواری کمتری داشته باشد و در آن درس خاص مهارت و توانایی لازم را کسب کرده باشد .

www.my-dars.ir

### سؤال

به نظر شما بین خطای ادراکی و توهم چه تفاوتی وجود دارد؟

توهم	خطای ادراک
۱- محرک خارجی وجود ندارد .	۱- محرک خارجی وجود دارد، اما شخص ادراک درستی از آن ندارد .
۲- توهم به ندرت برای افراد عادی رخ میدهد و معمولاً کسانی که اختلال روانی دارند یا مواد روانگردان مصرف نموده اند، به آن دچار می شوند.	۲- همه انسان ها دچار خطای ادراک می شوند .
۳- توهمات در افراد مختلف یکسان نیستند، مثلاً افرادی که مواد روانگردان مصرف نموده اند، توهمات متفاوتی دارند .	۳- وضعیت معینی در همه انسان ها، همان خطای ادراک را موجب می شود، مثلاً در خطای پونزو، همه خط بالایی را بلندتر ادراک می کنند .

### سؤال

بسیاری از افراد در فضای مجازی، خود را با عکس نیمرخشان (پروفایلشان) به دیگران معرفی می کنند. به نظر شما کدام شکل زیر موفق تر است؟ چرا؟

- تصویری تمام قد و کامل از خود؛
- تصویری از نمای بسیار نزدیک یا نیمی از صورت خود.

پاسخ : مطابق عقاید مکتب گشتالت، شکل اول شناخت کامل تری ایجاد می کند؛ زیرا تصویر نمای نزدیک یا نیمرخ جزئی محسوب شده و درک جامعی ایجاد نمی کند .

## سوالات تشریحی متن درس

۱- منظور از محرومیت حسی چیست ؟ محرومیت حسی یعنی قرار گرفتن فرد در شرایطی که هیچکدام از گیرنده های حسی وی مانند چشم ، گوش ، زبان ، بینی و پوست به وسیله محرکهای بیرونی تحریک نشوند

۲- چرا محرومیت حسی آزارنده است ؟ زیرا موجودات زنده نیاز به احساس دارند

۳- آزمایشهای مربوط به فقدان حواس در چه شرایطی انجام میشود ؟ در شرایط محرومیت حسی

۴- احساس چگونه ایجاد میشود؟ تحریک اندامهای حسی موجب احساس میشود

۵- منظور از محرک چیست؟ محرک هر چیزی است که گیرنده های حسی ما را تحریک میکند

۶- منظور از توجه چیست؟ انتخاب محرک خاص از بین محرکهای بیشمار پیرامون ما توجه نام دارد

۷- منظور از ادراک چیست؟ تعبیر و تفسیر کردن ومعنی ومفهوم و سازمان دادن به محرکهای توجه شده ادراک نام دارد

۸- چه تفاوتی بین توجه وادراک وجود دارد؟ توجه یعنی انتخاب محرکها و ادراک یعنی تعبیر و تفسیر محرکها

۹- فاصله زمانی بین احساس و توجه و ادراک چه قدر می باشد؟ این فاصله زمانی آن قدر سریع است که ما آن را نادیده میگیریم

۱۰- چه رابطه ای بین احساس و بقای موجود زنده وجود دارد؟ از نظر تکاملی احساس برای بقای موجودات زنده حیاتی است مثلا اگر احساس گرما نمیگردیم به دنبال خنک کردن خودمان هم نبودیم و از شدت گرما تلف میشدیم و یا اگر احساس سرما نمیگردیم از شدت سرما یخ میزدیم

۱۱- چه تفاوتی بین دریافت تک حسی و دریافت چند حسی وجود دارد؟ دریافت تک حسی یعنی استفاده از یک حس برای ادراک و شناخت محیط پیرامون و دریافت چند حسی یعنی استفاده از چند حس برای کسب شناخت راجع به موضوع یا موضوعات مورد نظر اگر یک موضوع را بتوان با چند حس دریافت کرد دریافت ما قوی تر میشود مثلا اگر مطلب شنیده شده را بصورت ترسیمی و نوشتاری تبدیل کنیم یادگیری آن راحت تر خواهد بود

[www.my-dars.ir](http://www.my-dars.ir)

۱۲- تحریک هر کدام از اندام های حسی تابع چه عاملی است؟ تابع شدت محرک



۱۳- منظور از شدت محرک چیست؟ یعنی تحریک حواس از سوی محرک باید به میزان خاصی برسد تا آن عضو تحریک شود مثلاً صدا باید به شدت خاصی برسد تا گوش ما آن را بشنود

۱۴- تمرکز را تعریف کنید؟ چه تفاوتی با توجه دارد؟ فرایند انتخاب یک محرک از بین محرک های مختلف را توجه میگویند اگر توجه مداوم و پایدار باشد به تمرکز تبدیل میشود

۱۵- احساس درد تابع چه عواملی است؟ احساس درد تابع عوامل مختلفی نظیر میزان حساسیت نقاط مختلف بدن و عوامل شخصیتی و فرهنگی میباشد

۱۶- توجه تحت تأثیر چه منابعی شکل میگیرد؟ منابع توجه تحت تأثیر سه عامل شکل می گیرد ابتدا حواس ما به وسیله محرکهای بیرونی تحریک میشود عامل دوم اطلاعات موجود در حافظه است و عامل سوم سبک پردازش افراد و انتظارات آنها میباشد

۱۷- یکی از منابع توجه اطلاعات موجود در حافظه می باشد. نقش آن را توضیح دهید اطلاعات موجود در حافظه هر فردی باعث میشود که فقط به چیزهایی توجه نماید که منطبق با اطلاعات موجود در حافظه او میباشد به عنوان مثال یک خانم خانه دار بیشتر از آنکه راجع به مغازه های ابزار و یراق فروشی موجود در یک خیابان مطلع باشد از فروشگاه های میوه و سبزی فروشی و یا پارچه فروشی مطلع میباشد

۱۸- سبک پردازش و انتظارات افراد چگونه توجه آنها را تحت تأثیر قرار میدهد؟ سبک پردازش افراد باعث میشود که محرکهای خاصی را برای پردازش انتخاب نمایند بعنوان مثال هنگامی که فردی با دوستش قرار ملاقات داشته باشد از دور هر فردی را از راه دور دوست خود تلقی میکند

۱۹- پدیده نوک زبانی و آماده سازی نشان دهنده چه ویژگی از توجه و آگاهی ما میباشد؟ نشان دهنده آن میباشد که به همه چیزهایی که در دامنه توجه ما میباشد آگاهی کامل نداریم

۲۰- آیا به همه آنچه توجه داریم آگاهی کامل داریم؟ مثال بزنید. خیر به عنوان مثال ممکن است قبلا شعری را حفظ کرده باشیم ولی در یک زمان مشخص قادر به یاد آوری و بیان آن نباشیم

۲۱- آماده سازی چه زمانی اتفاق می افتد؟ زمانی اتفاق می افتد که شناخت محرک معینی تحت تاثیر ارائه پیشین همان محرک یا محرک شبیه به آن قرار بگیرد

۲۲- ارائه یکنواخت موضوع مورد مطالعه چه تاثیری بر روی مطالعه کنندگان می گذارد؟ باعث خوگیری و عدم تمرکز میگردد یعنی باعث میشود که فرد به آن موضوع عادت کند و در نتیجه متوجه ابعاد مختلف آن موضوع نگردد

۲۳- تازگی موضوع ارائه شده چه تاثیری روی تمرکز افراد دارد؟ تازگی موضوع مورد مطالعه باعث افزایش تمرکز میگردد اگر موضوع مورد مطالعه را به صورتهای مختلف و از زوایای مختلف مورد بررسی قرار دهیم تمرکز مان افزایش می یابد

۲۴- چه عواملی باعث ایجاد تمرکز میشوند؟ الف) تغییرات درونی محرکها ب) درگیری و انگیزتگی ذهنی

۲۵- منظور از درگیری و انگیزتگی ذهنی چیست و تحت تاثیر چه عواملی میباشد؟ منظور قدرت توجه ودقت افراد میباشد که در افراد مختلف یکسان نیست و بستگی به عوامل متعددی دارد نظیر الف) تغذیه مناسب و تامین نیازهای زیستی ب) ایجاد هدف و اهمیت دادن به آن

۲۶- در هر موقعیت توجه منظور از علامت هدف و علائم انحرافی چیست؟ علامت هدف علامتی است که فرد باید آن را انتخاب نماید و علائم انحرافی محرکهایی هستند که همواره مانع انتخاب هدف میشوند

۲۷- منظور از هشدار کاذب چیست؟ مثال بزنید هرگاه محرکی ارائه نگردد ولی ما آن را گزارش نماییم در آن صورت محرکی را ردیابی کرده ایم که غایب بوده است این حالت را هشدار کاذب میگویند در صورتی که

تصمیم درست آن بود که علامت غایب رد یابی نشود مثلاً تلفن زنگ نزنند ولی ما گزارش کنیم که تافن زنگ زده است

۲۸- منظور از ردیابی درست چیست؟ هر گاه محرکی ارائه گردد و ما گزارش دهیم که آن محرک را دریافت نموده ایم ردیابی درست اتفاق می افتد مثال: تلفن زنگ میزند و ما گوشی را بر میداریم

۲۹- منظور از رد درست چیست؟ یعنی محرکی ارائه نمیشود ما هم چیزی را گزارش نمیدهیم مثلاً نه تلفن زنگ میزند نه ما گوشی را بر میداریم

۳۰- در هر موقعیت توجه منظور از تصمیم درست و تصمیم نادرست چیست؟ تصمیم درست هم شامل رد یابی درست می باشد و هم شامل رد درست و تصمیم نادرست شامل هشدار کاذب میباشد و از دست دادن محرک هدف

۳۱- هر گاه از دست دادن را فدای هشدار کاذب نماییم یا برعکس به چه چیز بستگی دارد؟ بستگی به اهمیت تکلیف دارد تکالیف مهم تر با هشدار کاذب همراه میباشند

۳۲- کدام دسته از تکالیف با هشدار کاذب همراه هستند؟ تکالیف مهمتر

۳۳- منظور از گوش به زنگی چیست؟ به توانایی فرد برای یافتن محرک هدف در یک دوره زمانی طولانی گوش به زنگی میگویند

۳۴- واکنش افراد در آزمایشهای مربوط به گوش به زنگی چگونه است؟ آزمایش شوندگان خیلی زود از ادامه آزمایش خسته میشوند به عنوان مثال در آزمایش مربوط به گزارش پرش عقربه ثانیه شمار افراد فقط تا نیم ساعت توانستند این تکلیف ساده را انجام دهند و بعد از نیم ساعت هر چه عقربه های ثانیه شمار به جای یک ثانیه پرش دو ثانیه ای داشت هیچ کس گزارش نمی کرد

۳۵- علت ایجاد اختلال در پدیده گوش به زنگی چیست ؟ خستگی

۳۶- مهمترین عواملی که باعث موفقیت افراد در جستجو میشوند چیست ؟ کمتر بودن عوامل انحرافی و منحصر بفرود بودن هدف

۳۷- در توجه چه رابطه ای بین میزان آگاهی و توجه ارادی وجود دارد ؟ در توجه هر چه آگاهی ما بیشتر باشد توجه هم ارادی تر خواهد بود

۳۸- چه رابطه ای بین انجام همزمان چند تکلیف و توجه وجود دارد ؟ انجام دادن همزمان چند تکلیف کارکرد توجه را کاهش می دهد

۳۹- چه رابطه ای بین توجه و تمرکز با ساعت و زمان فعالیت وجود دارد ؟ برای حفظ توجه و ایجاد تمرکز باید از انجام فعالیت در ساعات طولانی پرهیز نمود

۴۰- چه رابطه ای بین توجه متمرکز و میزان استفاده از حواس مختلف وجود دارد ؟ برای ایجاد توجه متمرکز بهتر است از حواس مختلف برای انجام دادن یک تکلیف استفاده نماییم زیرا موجب افزایش کارایی میگردد

۴۱- نمونه ای از رفتارهایی را مثال بزنید که نشان دهد توجه به دو بخش تقسیم میشود مثلا تماشای تلویزیون و درس خواندن و یا رانندگی کردن و با تلفن همراه صحبت کردن

۴۲- درجه و میزان دشواری تکلیف چگونه میتواند اثر منفی توجه تقسیم شده را کاهش دهد ؟ هر چه دشواری تکلیفی که انجام میدهیم کمتر باشد راحت تر میتوانیم چند تکلیف را با هم انجام دهیم

www.my-dars.ir

۴۳- میزان شباهت تکالیف چگونه میتواند اثر منفی توجه تقسیم شده را کاهش دهد ؟

۴۴- میزان مهارت چگونه میتواند اثر منفی توجه تقسیم شده را کاهش دهد؟ هر چه قدر میزان مهارت یک فرد بیشتر باشد بهتر میتواند چند کار را با هم انجام دهد

۴۵- خطای ادراکی را توضیح داده و مثال بزنید. همه آن چه را احساس میکنیم تفسیر نمیشوند یعنی این که بسیاری از محرکهای حسی در همان حد تحریک گیرنده های حسی باقی می ماند و وارد فضای ادراکی نمیشوند از طرفی گاهی چیزهایی را ادراک میکنیم که هیچ وقت احساس نکرده ایم پس خطای ادراکی یعنی گاهی چیزی را که وجود خارجی دارد ادراک نمیکنیم گاهی نیز چیزی را ادراک میکنیم که وجود خارجی ندارد

۴۶- منظور از توهم چیست؟ مثال بزنید. روان شناسان به ادراک پدیده ها بدون احساس آن توهم میگویند

۴۷- چه تفاوتی بین خطای ادراکی و توهم وجود دارد؟

الف- در خطای ادراک محرک خارجی وجود دارد ولی فرد ادراک درستی از آن ندارد اما در توهم محرک خارجی وجود ندارد

ب- همه انسانها دچار خطای ادراک میشوند ولی توهم بندرت برای انسانهای عادی اتفاق می افتد و بیشتر در کسانی مشاهده میشود که یا دچار اختلالات روانی هستند یا مواد روان گردان مصرف میکنند

ج- وضعیت معینی در همه انسانها باعث ایجاد خطای ادراک میشود مثلا در خطای پونزو همه انسانها خط بالایی را بلندتر ادراک میکنند اما توهمات در انسانهای مختلف یکسان نمیشود مثلا افرادی که مواد روان گردان مصرف میکنند توهمات یکسانی ندارند

[www.my-dars.ir](http://www.my-dars.ir)

۴۸- افزایش خطای ادراکی چه خطراتی به دنبال دارد؟ مثال بزنید. موجب ایجاد خطای شناختی میشود و نتایج بسیار خطرناک تری نسبت به خطای ادراکی نظیر خطای مولر - لایر به دنبال دارد به عنوان مثال

افرادی که در دفعات مکرر تن به جراحی زیبایی میدهند و با وجود زیبایی ذاتی باز هم احساس میکنند که در چهره و بدن آنها نقص وجود دارد

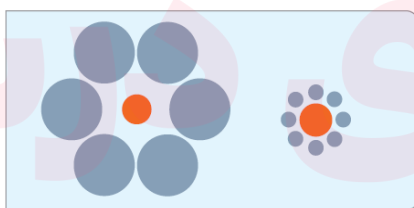
۴۹- منظور از خطای شناختی چیست؟ اگر خطای ادراک زیاد صورت بگیرد به خطای شناختی تبدیل میشود

۵۰- منظور از گشتالت چیست؟ گشتالت یک واژه آلمانی به نام کل و هیئت است روان شناسان گشتالت بر این باور بودند که روشهای جزئی نگر درک جامعی ایجاد نمیکند

۵۱- اعتقادات روان شناسان گشتالت چیست؟ اعتقاد آنها این بود که " کل بیشتر از مجموع اجزای میباشد " از نظر آنها کل علاوه بر مجموع اجزا شامل روابط بین اجزا هم میشود که از جمع اجزای به دست نمی آید

۵۲- روان شناسان گشتالت چگونه سعی کردند منظور خود را تبیین نمایند؟ روان شناسان گشتالت سعی کردند از طریق برخی اصول ساده منظور خود را بیان کنند ( مثلا اصل شکل و زمینه )

۵۴- منظور از اصل شکل و زمینه چیست؟ مثال بزنید . منظور از این اصل این است که ادراک ما از یک شکل تحت تاثیر زمینه های مختلف تغییر میکند مثلا دو دایره نارنجی در وسط دایره های مختلف علیرغم اندازه یکسان به صورت متفاوت ادراک میشوند



۵۵- منظور از اصل مجاورت چیست؟ مثال بزنید . وقتی چند شیء در کنار یکدیگر باشند ما آنها را به صورت یک گروه ادراک میکنیم مثلاً در شکل زیر ما گرایش داریم چهار دایره میانی را به صورت دو زوج دایره ببینیم

www.my-dars.ir

۵۶- منظور از اصل مشابهت چیست؟ مثال بزنید. ما معمولاً تمایل داریم اشیاء را بر اساس شباهت آنها در یک مقوله طبقه بندی کنیم مثلاً در شکل زیر ما چهار خط جداگانه ادراک نمیکنیم بلکه میگوییم یک خط دو تایی و

یک خط یکی



۵۷- منظور از اصل استمرار چیست؟ مثال بزنید. ما گرایش داریم اشیاء را به صورت متصل و پیوسته ببینیم نه منقطع و غیر پیوسته اگر به فردی بگوییم که تصویر زیر را ادامه بده به همین شکل ادامه خواهد داد



۵۸- منظور از اصل تکمیل چیست؟ مثال بزنید. ما تمایل داریم اشیاء ناقص را به صورت کامل ببینیم در شکل زیر ما فقط خطوط منفصل و بریده بریده را احساس میکنیم در حالیکه آن را مثلث ادراک میکنیم



۵۹- در گشتالت ما به دنبال کشف چه چیز هستیم؟ در گشتالت ما به دنبال کشف الگوی خاصی هستیم که در روابط بین اجزای قابل مشاهده میباشد

۶۰- یافته های دانش امروزی از ادراک چه تفاوتی با دیدگاههای روان شناسان گشتالتی در گذشته دارد؟ دانش امروزی از ادراک بسیار فراتر از آن چیزی است که روانشناسان گشتالت مطرح نموده اند طبق یافته های جدید ادراک علاوه بر ویژگیهای حسی به شدت از نوع پردازش افراد اثر میپذیرد

## سوالات چهار گزینه ای فصل سوم

۱- زمانی که متوجه موقعیت خود در یک مکان می شویم چه اتفاقی رخ می دهد؟

- الف) محرک های حسی انتخاب میشوند  
ب) جبران حسی صورت می گیرد  
ج) ادراک صورت می گیرد \*  
د) احساس صورت می گیرد

۲- نتایج حاصل از آزمایشهای مربوط به محرومیت حسی چیست؟

- الف) نیاز موجودات زنده به احساس \*  
ب) سرعت بسیار زیاد فاصله زمانی بین احساس و ادراک  
ج) نیرومندی سایر حواس هنگام مختل شدن یکی از حواس پنجگانه  
د) کارایی دریافت چند حسی در مقابل دریافت تک حسی

۳- "دچار حواس پرتی شدن" و "عدم انتخاب یک موضوع" به ترتیب بیانگر وجود اشکال در کدام یک از فرایندهای ذیل میباشد؟

- الف) توجه - ادراک      ب) احساس - توجه      ج) توجه - تمرکز      د) تمرکز - توجه \*

۴- در کدامیک از موارد ذیل به منابع توجه اشاره نشده است؟

- الف) اطلاعات حافظه      ب) سبک پردازش و انتظارات      ج) حواس مختلف      د) تداوم توجه \*

۵- جمله "ادراک بینایی از یک شیء برای اولین بار ادراک همان شیء را در مرحله بعد آسان میسازد" به کدام مورد اشاره میکند؟

- الف) فرایند تمرکز      ب) پدیده نوک زبانی      ج) پدیده آماده سازی \*      د) فرایند خوگیری



۶- مطالعه بدون وقفه یک موضوع به ..... اشاره دارد و موجب ایجاد خواب آلودگی میگردد

الف) انگیزندگی ذهنی (ب) ثبات نسبی محرک \* (ج) تغییرات درونی محرک (د) آشنایی نسبی با محرک

۷- رنگی کردن واژگان کتاب موجب کاهش تاثیر کدام عامل میشود؟

الف) هدفمندی (ب) تغییرات درونی موضوع (ج) انگیزندگی ذهنی (د) ثبات نسبی موضوع \*

۸- عدم ردیابی محرک هدفی که در موقعیت توجه حضور ندارد نشان دهنده کدام موقعیت ردیابی میباشد؟

الف) رد درست \* (ب) هشدار کاذب (ج) اصابت یا تصمیم درست (د) از دست دادن محرک هدف

۹- مهمترین عامل بروز خطا در ثبت عقربه های ثانیه شمار چیست؟

الف) اهمیت تکلیف (ب) خستگی \* (ج) محرکهای مزاحم (د) خطر از دست دادن

۱۰- کدام گزینه در باره توجه تقسیم شده صحیح میباشد؟

الف) میزان خطا در هنگام انجام تکلیف افزایش می یابد \* (ب) کارایی توجه افزایش می یابد

(ج) از حواس مختلف برای انجام یک تکلیف استفاده میشود (د) با افزایش آگاهی مواجه هستیم

۱۱- خطای ادراکی نشان دهنده چیست؟

الف) احساس محرک ادراک شده (ب) ادراک یکسان از طول دو خط مساوی

(ج) عدم تطابق ادراک و انتخاب محرک (د) عدم تطابق ادراک با احساس \*

[www.my-dars.ir](http://www.my-dars.ir)

۱۲- کدام گزینه مبین انتقادات وارده به نظریه گشتالت میباشد؟

الف) توجه صرف به پردازش مفهومی

(ب) نادیده گرفتن تاثیر نوع پردازش اطلاعات در ادراک \*

ج) بی توجهی به تأثیر ویژگیهای حسی اشیا در ادراک

د) اهمیت دادن بیشتر به پردازش مفهومی به جای پردازش ادراکی

۱۳- ادراک اشیای نزدیک به هم به صورت کل یکپارچه بیانگر کدام اصل گشتالت است؟

الف) تقارب      ب) مجاورت \*      ج) استمرار      د) مشابهت

۱۴- تکمیل یک وضعیت ناقص نشان دهنده کدام اصل گشتالت می باشد؟

الف) تقارب      ب) مجاورت      ج) استمرار \*      د) مشابهت

۱۵- بین "میزان خوگیری و ثبات نسبی محرک" و "بین"میزان تمرکز و آشنایی نسبی با محرک" چه رابطه ای وجود دارد؟

الف) مستقیم - معکوس \*      ب) مستقیم - مستقیم      ج) معکوس - مستقیم      د) معکوس - معکوس

مای دارس

گروه آموزشی عصر

پایان

www.my-dars.ir